

Примљено : 07.09.2016.			
О.Г. ЈЕД.	Бр :	Филолог	Вредност

УНИВЕРЗИТЕТ У НИШУ
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

“Културни и књижевни аспекти колективних представа о мањинским групама у колонијалној Америци” мр Ане Коцић

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

Наставно-научно веће Филозофског факултета у Нишу, на седници одржаној 13. јула 2016. године, одлука бр. 232/1-4-3-01, именовало је Комисију за оцену и одбрану наведене докторске дисертације у саставу:

Др Драгана Машовић, редовни професор за ужу научну област Англоамеричка књижевност и култура, Филозофски факултет у Нишу

Драган Жунић, редовни професор за ужу научну област Социологија културе, Факултет уметности у Нишу

Др Ема Миљковић Бојанић, редовни професор за ужу научну област Историја, Филозофски факултет у Нишу, и,

Др Томислав Павловић, ванредни професор за ужу научну област Енглеска књижевност и култура, ФИЛУМ, Крагујевац

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

Име, име једног од родитеља, презиме: Ана (Војислав) Коцић

Датум рођења, општина, република: 29. 01. 1982, Лесковац, Србија

Датум одбране, место и назив магистарске тезе: 2007, Nottingham, University of Nottingham, “The Effects of Synforms (Similar Lexical Forms) on Vocabulary Learning in Non-Native Speakers of English”

Научна област из које је стечено звање магистра наука: Примењена англистичка лингвистика

Универзитет у Нишу
Филозофски факултет
Ниш, 26. 05. 2009.
Нострификација магистарске дипломе: Универзитет у Нишу, 26. 05. 2009, одлука бр. 8/33-03-018/09-001

Стечени назив: магистар филолошких наука

Кандидат Ана Коцић је сарадник на предметима Америчке студије и Америчка књижевност. Објављује радове из области Америчких студија, колонијалног периода америчке књижевности, примењене лингвистике и методике у домаћим и међународним часописима и зборницима радова. Учесник је домаћих и међународних скупова. Члан је Удружења англиста Србије (УАС) и Европског удружења англиста (ESSE).

III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

“Културни и књижевни аспекти колективних представа о мањинским групама у колонијалној Америци”

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Докторска дисертација “Културни и књижевни аспекти колективних представа о мањинским групама у колонијалној Америци” кандидата Ане Коцић има укупно 229 страна куцаног текста (Times New Roman 12, проред 1,5) од којих последњих 29 страна садрже референтне библиографске јединице (примарну литературу и двеста двадесет и једну јединицу секундарне литературе), два илустративна прилога и кратку биографију кандидата.

Дисертација се састоји из следећих поглавља: Резиме на српском и енглеском језику, Садржај, Увод (стр.1-6), Појмовно одређење колективних представа о мањинским групама у референтној литератури (стр. 7-59), Колективне представе о мањинским групама у колонијалној Америци (стр. 60-195) и Закључак (196-200). Поглавља су издељена на подпоглавља а текст обилује и релевантним илустрацијама.

V ОЦЕНА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ, ПО ДЕЛОВИМА

Докторска дисертација “Културни и књижевни аспекти колективних представа о мањинским групама у колонијалној Америци” за предмет истраживања има колективне представе о мањинским групама настале у култури и књижевности колонијалне Северне Америке на територији првих тринаест енглеских колонија. Полазећи од социо-психолошког схватања колективних представа као заједничких вредности, уверења, симбола и пракси који се преносе културом једног друштва, те антрополошких проучавања међугрупних односа, разматрају се представе о мањинским групама као колонијалном Другом у књижевности и култури. Истраживани корпус обухвата текстове, правна и друга документа, слике, гравуре и друга уметничка дела и артефакте како из периода открића и истраживања, тако и дела енглеских колониста све до почетака националне књижевности и независности САД. Колективне представе о мањинским групама настале у књижевности и култури колонијалне Америке разматрају се у светлу њиховог претпостављеног редукционизма, хијерархичности, деградирања и истрајности.

У уводном поглављу дефинишу се предмет, методе и циљеви истраживања, као и полазне претпоставке, радна и помоћне хипотезе истраживања. У другом поглављу, подељеном на две основне тематске целине и више пододелака излаже се теоријски оквир истраживања. Најпре се социолошка и социо-психолошка истраживања колективних представа као заједничких система вредности, симбола и пракси повезују са антрополошким разматрањима међугрупних односа. Посебно се истиче теза Фредрика Барта (Fredrik Barth) о кључној улози другости, односно оних који се опажају као другачији у активацији и оформљавању етничког идентитета сопствене групе. Затим се као чести исходи контаката између друштвених група са неједнаким односом моћи издвајају предрасуде и дискриминација, дискриминаторне праксе попут етноцентризма, расизма и доктрине „беле надмоћи“ (*white supremacy*), специфичне за амерички контекст, као и начини представљања других. Као један од исхода међугрупних контаката повезаних са дискриминацијом издвајају се стереотипи који се разматрају и са становишта социолошких наука и као начини представљања у култури и књижевности. Друга целина бави се колективним представама о другима у књижевности и култури. Појам представљања (репрезентације) у култури и књижевности разматра се на основу модела теоретичара Центра за студије културе у Бирмингему, са посебним освртом на стереотипизацију и стварање Другог (*Othering*) као праксе представљања. Такође, социолошка и

антрополошка разматрања мањинских група и међугрупних односа се повезују са Лакановом (Jacques Lacan) идејом другости као централне у процесу формирања сопства. Мањинске групе се у култури и књижевности посматрају као колективно Друго, па се за анализу пракси представљања и стварања Другог користе теоријски увиди постколонијалних студија и оријентализма. Као један од честих начина представљања других у књижевности издвајају се стереотипи, па се разматрају и имаголошка проучавања стереотипа о другима. Посебан одељак посвећен је колективним представама о другима у (пост)колонијалном дискурсу, па се као неке од најзаступљенијих одлика ових представа издвајају редуccionизам и поопштавање, хијерархичност, деградирање и истрајност.

Треће поглавље бави се анализом конкретних примера различитих аспеката колективних представа о Другом у контексту колонијалне Америке. Оно је подељено на три веће логичке целине. Најпре се на основу социолошке и историјске литературе утврђују већинска и мањинске групе у колонијалној Северној Америци на територији првих тринаест енглеских колонија. Као већинска група издвајају се мушкарци, англо-саксонског порекла, протестантске провенијенције, а међу мањинске групе убрајају се верске, етничке, расне и родне мањине. Потом се представља корпус истраживања, односно даје се одређење америчке колонијалне књижевности, при чему се посебна пажња посвећује заступљености представа о мањинским групама. Истраживани корпус се одређује на основу критеријума за одабир који укључују: заступљеност представа о мањинским групама, присуство у релевантним антологијама, доступност, утицај у колонијалном и потоњем периоду у погледу тиража, реиздања, позиције у књижевном и културном канону, као и присуство и реконтекстуализација у каснијој култури и књижевности Америке и савременој култури.

Кључни део дисертације представља анализа примера из дефинисаног корпуса. Примери из корпуса су систематизовани према одликама колективних представа о мањинским групама: најпре се разматрају у светлу њиховог редуccionизма, затим хијерархичности и деградирања, а у последњем делу дати су и примери реконтекстуализације представа из колонијалног периода у каснијој књижевности и култури Америке који илуструју њихову истрајност. Редуccionизам колективних представа о другима се најпре разматра у светлу дуалности представа односно, као подвајање стереотипских репрезентација на међусобно комплементарне 'добре' и 'лоше' сегменте. На овај начин се сви припадници мањинских група подводе под једну одредницу и сагледавају или кроз једну издвојену добру или кроз једну лошу особину. Такође, анализирају се и примери у

којима се представе о припадницима мањинских група користе за критику сопствене заједнице, као алтернатива. Посебан одељак посвећен је примерима који садрже такозване „родне метафоре“, односно редукционистичке представе о мањинским групама утемељене у владајућој идеологији тог доба према којој су жене заузимале инфериорно место и по друштвеном статусу и по психо-физичким карактеристикама у односу на мушкарце.

У следећем сегменту анализира се хијерархичност представа о мањинским групама, односно, представљање сопствене групе као супериорне и надмоћне у погледу образовања, технологије, просвећености, културног развитка и других карактеристика које се перцепирају као важне, уз истовремено позиционирање мањинске групе као суште супротности, односно инфериорног члана опозиције. У анализираним примерима види се да су припадници доминантне већине често исказивали покровитељски став према подређеним групама: док су припадници мањинских група представљани као технолошки и цивилизацијски заостали, чланови доминантне културе позиционирани су као носиоци прогреса и просвећења, са светом и важном мисијом да помогну неразвијенима.

Трећи аспект представљања мањинских група у култури и књижевности колонијалне Америке који се разматра на примерима из корпуса је деградирање. Овим начином представљања се непожељни и одбачени Други позиционира као антипод доминантном Првом, односно, деградира као патолошки Други. Деградирање културног, етничког, расног и родног Другог се у примерима из колонијалне књижевности и уметности види као приписивање особина варварства, канибализма, бруталности, бестијалности, сексуалне агресије и девијантности, као и отворено поређење са ђаволом и дехуманизација. Долази се до закључка да истицање шокантних и гнусних детаља о бруталности и бестијалности оних који се позиционирају као Други као последицу има дехуманизацију и демонизацију Другог, али и функцију релативизације и оправдања уништења оних који се на тај начин приказују.

У одељку који се бави истрајношћу колективних представа о колонијалним Другима, представљена су три нарочито истрајна и заступљена тропа у представљању, много пута реконтекстуализована у америчкој књижевности и популарној култури. Ради се о представама о три најзаступљеније мањинске групе из колонијалног периода: женама као вештицама, Индијанцима и Афроамериканцима. На примерима дела класичних и савремених америчких писаца и режисера прате се начини на које су се ове представе развијале од колонијалног периода до данас. Најпре

се разматра реконтекстуализација тропа о суђењима салемским „вештицама“, затим утемељивање стереотипа о „крвожедном“ и „умирућем Индијанцу“ у америчкој књижевности и култури, а напослетку и еволуција представа о Афроамериканцима од колонијалног периода до савременог доба. Анализе примера показују да су поменуте представе прошле кроз различите модификације од колонијалног периода до данас: неки модуси представљања су се показали изузетно истрајним, а неки су постали предмет критичког преиспитивања и деконструкције.

Четврто поглавље садржи евалуацију истраживања, уз напомене о ограничењима, сумирање резултата и смернице о могућим даљим правцима истраживања у овој области.

VI РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Докторска дисертација “Културни и књижевни аспекти колективних представа о мањинским групама у колонијалној Америци” бави се и данас врло утицајним представама о мањинским групама, и то оним углавном зачетим у периоду америчке преднационалне културе и књижевности. То се доба назива колонијалним и то не само због процеса колонизације датих територија већ и због паралелних процеса освајања, доминације и експанзије досељеничке културе, оне која је за дуго је остала таква из много разлога, од којих је не мали одбијање да се радикално покидају везе са европском, махом британском “материнском” земљом и културом (*mother country*). Стога су се и социјалне фикције тако дуго задржале на америчком тлу, без обзира на каснија демократска стремљења младе нације. Жилаво су опстајале и у култури и популарној култури, и у многим видовима америчке свакодневице о чему сведоче и данас приметни и узнемирујући расни немири. Овај рад задире у природу тих корена и утицај доминантних група, превасходно беле, мушке, англосаске и протестантске, на конструкцију представа које су, као стереотипије и клишеји, прожеле и трајно обележиле социјалну и културну историју. Деконструкција представа, од књижевних до артефакта из разних области живота, најважнији је резултат и допринос овог рада разумевању и тумачењу значаја овог периода и отвара могућности аналитичког приступа данашњим виђењима, односима и појавама.

VII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Иако се на први поглед може учинити да је избор теме дисертације превише оријентисан на прошлост и отуд можда превазиђен, његов учинак је управо супротан: временска дистанца је успостављена сасвим довољно да се окретањем према коренима и извориштима дају критичка тумачења њиховог опстајања у савременој култури и књижевности. Сходно томе је допринос ове дисертације изузетно драгоцен: у упознавању са начином ка који су, у већинском и доминантном сегменту преднационалне заједнице, досељеници читали своје савременике или друштвене феномене или, пак, у њих читавали своје пројекције и исказивали их у верској али и првој значајнијој световној књижевности, налазимо представе које ће се, вишесложно и критички, транспоновати у делима савремених америчких писаца и других уметника (у филму, стрипу, цртаном филму, итд.). Довољно је само поменути, примера ради, дела америчких писаца из доба националне књижевности, рецимо, Натанијела Хоторна (Nathaniel Hawthorne) из 19., односно, Артура Милера (Arthur Miller) из 20. века, па увидети не само истрајност него и симболичку моћ и потенцијал који у себи носе представе о жени из дискурса салемских вештица.

Односи који су осветљени у раду крећу се од породичних, пре свега, родних, до односа према староседеоцима и присилно доведеном робљу у чијим су демонски профилисаним стереотипима победници и власници пројектовали жељу за потврдом своје, насиљем освојене, тобожње надмоћи. На другој страни, у раду се помињу и они који су имали толерантнији однос према маргинализованим, сатанизованим и негативно представљеним групама али је „неупоредиво више“, наводи се, оних чије су демонске представе о другима формирајуће утицале на њихов ондашњи а у доброј мери и садашњи статус у друштву и култури.

Како се у раду примењује концепт америчких студија као мултидисциплинарног комбинованог поступка који обједињује социологију, историју и књижевност, значајно је истаћи да су и наведена теоријска одређења на којима се истраживање заснива обухватила теоријску мисао социолога и антрополога, постколонијална и психоаналитичка тумачења и приступе, као и релевантну историјску литературу. Остаје, у свему томе, отворено питање приступа књижевности, међутим, као и разматрање политике читања књижевног дела у смислу његове редукције на сведочанство времена – под условом да се та редукција прихвата и

методолошки не проблематизује. У том правцу треба даље усмерити рад на књижевно деликатној тематици.

Да закључимо: у дисертацији о “културним и књижевним аспектима колективних представа о мањинским групама у колонијалној Америци”, кандидат мр Ана Коцић је применила своје изврсно познавање историје, културе и књижевности ране Америке, као и теоријско-методолошке претпоставке академског научног рада, на истраживање иницијалних и формативних односа, пре свега, верских, родних и расних група и њихових узајамних пресликавања и пројектовања. Поштујући норме и стандарде, као и теоријске ставове и методе студија културе (*close readinga*, семиологије, имагологије, постструктурализма, деконструкције), посебно Америчких студија, кандидат мр Ана Коцић је испољила систематичност, компетентност и критичност као и савременост у приступу сложеним, вишестраним и вшезначењским темама америчке културе.

VIII КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

Докторска дисертација “Културни и књижевни аспекти колективних представа о мањинским групама у колонијалној Америци” заснива се на референтној теоријској литератури, ставовима водећих теоретичара и појмовним разматрањима, као претпоставци систематизоване и методолошки дефинисане анализе конкретног истраживаног корпуса. У том смислу она у потпуности прати задате методолошке параметре – тему, циљеве, предмет истраживања – онако како су наведени у пријави рада. Самим тим, дисертација је потврда коначне оцене Комисије о аналитичким квалитетима, интелектуалној промишљености и критичкој компетенцији кандидата мр Ане Коцић.

IX ПРЕДЛОГ

На основу укупне оцене раде, Комисија предлаже да се докторска дисертација “Културни и књижевни аспекти колективних представа о мањинским групама у колонијалној Америци” прихвати а да се мр Ани Коцић одобри јавна одбрана дате докторске дисертације.

Комисија,

Драган Машовић

Др Драгана Машовић, редовни професор, Филозофски факултет у
Нишу

Драган Жунић
Др Драган Жунић, редовни професор, Факултет уметности у Нишу

Ема Миљковић Бојанић
Др Ема Миљковић Бојанић, редовни професор, Филозофски факултет у
Нишу и

Томислав Павловић
Др Томислав Павловић, ванредни професор, ФИЛУМ, Крагујевац

У Нишу, 20. 7. 2016